

Soldater i krig skriver ikke længere kærlighedsbreve til deres elskede

Kristeligt Dagblad 5. okt. 2017

Cecilie Rønsholt

Under Første Verdenskrig sendte ægteparret Helene og Nis Timmermann 984 breve mellem Vestfronten og hjemmefronten, som nu er blevet til en lydbog. Kærlighedsbrevene var under krigen et livstegn og har senere haft stor historisk værdi. I dag er det skrevne kærlighedsbrev erstattet med det digitale. Budskaberne er de samme, men den nye form vil give kvaler for fremtidens historikere

Vestfronten. Metz. Den 1. oktober 1914. Underofficer Nis Timmermann sidder på sit syvmandsværelse og skriver med svungen skrift et brev til sin kone, Helene, som sidder i parrets hjem i Nordslesvig.

"Kære Helene. Bedste tak for dine mange kort og breve. Det er sådan for mig, som det er for dig. Dine breve og nyheder er det bedste, jeg får her. Jeg er lykkelig for fotoet af I tre kære, det er meget vellykket. Jeg kunne klare at miste alt i verden, hvis jeg bare kunne få lov til at leve videre med jer. Ja, det er bestemt svære tider. Der går dagligt mange familiefædre i graven. Man bliver hurtigt fortrolig med døden..."

Sådan lyder et udsnit af Nis Timmermanns kærlige og alvorlige tanker i et af de næsten 1000 breve, som han og hans kone udvekslede gennem Første Verdenskrig, og som netop er blevet udgivet af den 71-årige sønderjyde Solvej Aagaard, som har indtalt alle brevene fra de 52 måneder, som krigen varede, i bogen "Et ægtepars brevveksling i tro, håb og kærlighed gennem den store krig 1914-1918".

Konvolut med et brev fra Nis til Helene. — Foto: Familien Timmermann

I 1914 blev den dansksindende Nis Timmermann modvilligt kaldt i krig for tyskerne. Imens måtte hans kone, Helene Timmermann, blive hjemme på deres lille landejendom i Kastrup i Gram Sogn med deres to børn og hendes svigerfar. Selv familiens eneste hest, Fritz, blev kaldt til session af tyskerne, men efter at svigerfaderen gik i forbøn for hesten, forbarmede tyskerne sig og lod dem beholde den. Det var på et hængende hår med hesten, skriver Helene blandt andet til Nis i brevene, som parret udveksler flere gange om ugen, og som bærer præg af, at parret trods krigen formår at være tæt forbundne. Under de 52 måneder skinner det også igennem de ulinjerede sider, at parret på sin vis får nye roller under krigen. Helene bliver i løbet af krigen mere handlekraftig, da hun for første gang skulle sørge for alt derhjemme, og i mellemtiden bliver Nis i sin angst og længsel mere følsom som mand.

Billede af Helene og børnene Hans og Cecilie, som er det billede, Nis ifølge et brev mente var blevet meget vellykket. — Foto: Familien Timmermann

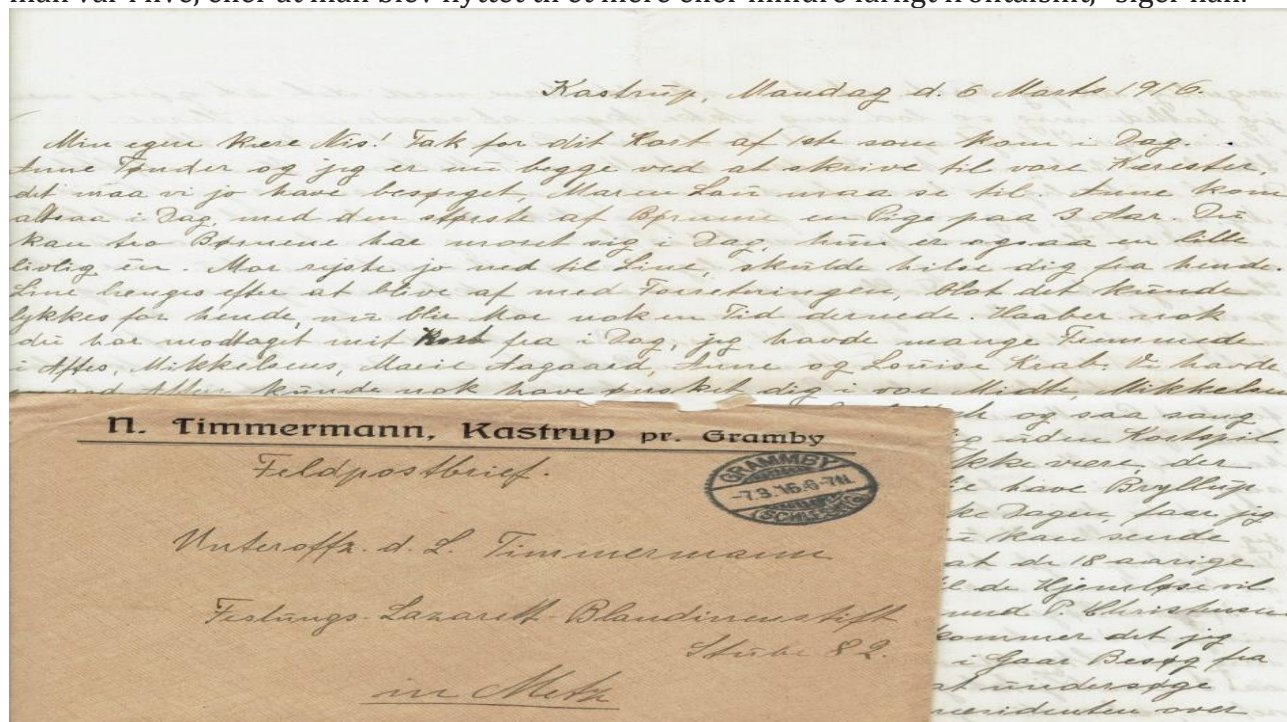
Nis og Helene Timmermanns lange, dedikerede og bevarede brevveksling er i dag ganske særlig, for selvom der er bevaret forbløffende mange soldaterbreve fra Første Verdenskrig, er der langt færre bevarede breve fra hustruerne. Soldaterne kunne nemlig ikke bære rundt på dem, fortæller Claus Bundgård Christensen, som er lektor i historie fra Roskilde Universitet og har forsket i danskere, der kæmpede under Første Verdenskrig.

”De breve, som er bevaret fra hustruerne, giver et billede af hjemmefronten, hvor kvinderne i højere grad overtog beslutninger og opgaver, som ellers normalt var forbeholdt mændene.”

Og brevene er en kulturskat i de danske arkiver, fortæller han.

Under Første Verdenskrig deltog omkring 35.000 mænd fra Nordslesvig, hvor mere end 5000 omkom under krigen. Imens måtte familien sidde bi derhjemme, og der blev sendt et hav af breve mellem skyttegravene og de små hjem. Brevene fungerede først og fremmest som et livstegn fra fronten.

”Brevene kunne være lange eller blot et par ord på et postkort. Det vigtigste var at fortælle, at man var i live, eller at man blev flyttet til et mere eller mindre farligt frontafsnit,” siger han.

Et udsnit af et brev fra Helene til Nis. — Foto: Familien Timmermann

Et andet emne, som brevene kredser om, er fødevarerituationen på fronten, hvor levevilkårene blev ringere og ringere. Derfor fik mange udsendte fra Nordslesvig sendt fødevarer hjemmefra, og mange af brevene handler om, at der var en pakke med mad på vej, fortæller Claus Bundgård Christensen og tilføjer, at der blev sendt de mest utrolige madvarer med posten, for eksempel kogte æg.

Men selvom mange af brevene blev skrevet af bønder, var de forbløffende gode til at skrive.

”Dengang var folk mere trænet i at skrive breve. Det var et samfund, hvor folk ofte var bedre til at formulere sig i breve, end vi er i dag,” siger han.

I nyere krigsførelse i dag bliver der nærmest ikke sendt nogle breve hjem.

”I krigen i Afghanistan og Irak er der næsten ikke sendt noget feltpost hjem til Danmark. I stedet har de danske soldater ringet hjem via satellittelefonen,” fortæller han.

Nis og Hele Timmermann boede tæt på Gramby, der her ses under krigen i 1914. — Foto: Familien Timmermann
Netop det bliver problematisk for fremtidige historikere, som vil skrive om forskellige krige. Der vil nemlig ikke være specielt mange breve fra de nyere krige, og på den måde vil det blive vanskeligt at komme tæt på de almindelige soldaters krigserfaringer, fortæller han.

Det billede kan lektor i kunsthistorie fra Aarhus Universitet Camilla Skovbjerg Paldam nikkende genkendende til.

”Selvom jeg har læst rub og stub af en e-mailkorrespondance mellem et par, så er der en masse kontakt, der ikke er dokumenteret, fordi det foregår via telefonsamtaler, videochat og sms. Fremover vil der være et mindre fyldestgørende billede af kærlighedskorrespondancer end for 100 år siden, hvor vi i dag ved, at der ikke var anden kontakt end gennem brevene. På den måde forsvinder brevenes arkivfunktion,” fortæller Camilla Paldam, som har forsket i overgangen fra kærlighedsbreve til kærligheds-e-mails.

Kærlighedsbreve har altid været i stand til at give et særligt indblik i en periode og i kærligheden på en bestemt tid, og nu er formen altså forandret, fortæller hun.

”Elskende har altid brugt kærlighedsbreve til at komme hinanden nær, når de har været fysisk adskilte. Men i dag er der næsten ingen, der sender papirbreve længere. Hvis man savner hinanden og kan undgå at vente fem dage på at få svar med brev, så vælger man selvfølgelig den digitale løsning,” siger hun.

Derfor skriver de fleste unge mennesker i dag via sociale medier eller videochatter på tværs af landegrænser. Det betyder også, at hvor man før i tiden lagde vægt på det velskrevne brev, så prioriterer man i dag at svare hurtigt for at vise, at man tænker på sin elskede – hele tiden.

Men papirbrevet har mange styrker og fordele, selvom det ankommer i sneglefart i forhold til en e-mail, fortæller Camilla Paldam.

”Papirbrevet har en særlig kraft ved at være et fysisk objekt, hvor man kan dufte noter fra sin kærestes parfume eller trykke det mod sit bryst i længsel. Når parrene så endelig bliver genforenet, eller at forholdet mod al forventning slutter, kommer man typisk en lille snor om brevene og lægger dem op på loftet. På den måde er der en helt særlig aura om kærlighedsbrevet i papirform i modsætning til det digitale brev.”

Nis Timmermann på sit syvmandsværelse, hvor de boede seks underofficerer og en sergent. Her skrev han sine breve til Helene. — Foto: Nis Timmermann

Ikke desto mindre mener hun, at kærlighedsbrevets funktion stadig bliver opfyldt i dag.

”I kærlighedsbreve er der en række typiske træk, som går på tværs af generationer og brevformer. Det er blandt andet parrets trang til at erklære deres kærlighed igen og igen, genfortællingen om deres første møde, betroelsen af hemmeligheder og lysten til at holde det erotiske ved lige i brevene,” fortæller Camilla Paldam.

Og de typiske træk finder man både i starten af 1900-tallet og i moderne kærestebreve i form af e-mails.

På trods af at forelskede unge sjældent sender papirbreve, og man kan blive nervøs for, at fremtidens historiske brevkilder går tabt, så tilføjer Camilla Skovbjerg Paldam, at elskende aldrig har skrevet, og aldrig vil komme til at skrive, kærlighedsbreve til hinanden for fremtidens historikers skyld.

maissen beendigung hier in stete,
von den vielen Lazarettten. Sollte
ich nicht wiederkehren, wollte
ich dir gerne was sagen für
kleine Haus, ob er Landmann
oder Geschäftsmann sein will,
daß der Junge soviel lernen wie
möglich ist, und sorg für seine
körperliche Ausbildung, das ist
das beste du ihm geben kann.
Sold u. Filler brauchst er weniger
wenn er bloß gut ausgebildet ist,
das gilt in Civil wie in Militär
leben, wer was liebt, der kommt
durch die Welt. Liebt Helene du
darfst nicht traurig sein, wir
haben ja nur guten vörnehmen

gelebt, glaube auch sicher das
Gott uns zusammen kommen läßt,
doch er alleine bestimmt die Zeitpunkte.
Heute sind wieder ein Trauertag
von mein Pater ins Feld gerückt,
wäre ich nicht Mutter war ich
längst trauern gewesen, Was
wir viele Mutter hier sollen müssen
wir noch nicht, mitte Oktober
kommen Rekruten wird gesagt,
das war ja nicht das selbste
zu Ausbildung diese Kommandant
zu werden. Peter Postgard kommt
noch nicht ins Feld, wenn er
nicht richtig mit Feind aus
gebildet ist. Deine Briefe an
mir werden nicht gepostet, schreibe

Omkring en femtedel af brevene blev skrevet på tysk af hensyn til censuren. — Foto: Nis Timmermann

Brevet opstår af et inderligt behov for at føle sig tæt på sin udkårne, selvom man er adskilt, og netop derfor vælger man selvfølgelig den digitale måde at kommunikere på, fortæller hun.

Kærlighedsbrevet lever altså i bedste velgående og skrives endnu af forelskede par, ligesom kærligheden kommer til udtryk i de bevarede breve fra Helene og Nis Timmermanns flittige brevudveksling, hvor parret skriver om, hvordan de håber, at de en dag kan tage de mange breve frem og genlæse dem. Hvad de nok ikke havde forestillet sig, var, at deres breve i dag er taget frem for os alle for at få indblik i deres kærlighed og savn. Et stort savn, som Helene udtrykker i et brev til Nis under krigens begyndelse:

Hjemmefronten. Kastrup. Den 3. oktober 1914.

”Min kære Nis. Jeg længes hver dag efter at posten skal komme, og glad er jeg, når jeg ser, at der er noget fra dig. (...) Du må savne så meget. Jeg tænker på det, når jeg lægger mig i en god seng eller ved bordet. Men et er vi fælles om. Vore minder og bøn om gensyn. Gud skærme dig og os alle. Kærligste hilsen, din egen Lene.”

nur was dir aufs Herze liegt.
Wegen Pakete ist es gewiss nicht
so leicht, aber es laufen doch
alle Tage größere Pakete hier ein
Sende mir nichts, ich kann kaufen
was ich gebrauchen soll hier.

Liebe Helene verspreche mir
müher zu sein, besser für die
Väter und deine Umgebung,
wir haben bis jetzt mir Mühe
fröhlich zu sein, ich bin gesund
und müher. Man soll immer
denken an die welche es viel
schlechter haben wie wir.

Meine Kameraden auf Hilfe meines
das meine Frau nur 20 Jahre ist
deu Hilfe nach, ich bin sehr stark
dafür. Viele herzliche Grüsse an
Euch alle dehin dein O. Timmermann.

Meta d. 1 ~~Oktober~~ Oktober 1914

Mein liebe Helene!

Besten Dank für deine viele
lieben Briefe, es geht mir wie
dir, deine Briefe und Nachrichten
ist das Beste was ich hier bekomme
Ich bin glücklich über das Bild
von Euch drei lieben, das ist
sehr gut gelungen, konnte aller-
dings hier nicht vorhersehen, wenn ich
bleibe mit Euch weiter leben dürfte.
Ja es ist wirklich schwere Zeiten
es gehen täglich viele Familienmitglieder
ins Grab, man ^{muß} bald mit dem Tod
vertraut hier, alle Tage sieht man